

ATAUM E-BÜLTEN

Haziran 2009

Sayı 8

İçindekiler

_Avrupa'yı düşünüyorum...
Gözlerim kapalı
Haydar Ergülen

-Köhler Almanya'da İkinci Kez
Cumhurbaşkanı
Nazlı Seza ONAT- Zafer
ÖRNEK

_Belçika'da "melez" çiftler
nikah tazeledi
Nagehan ŞEN

-Güney Afrika: TESCO'nun Av
Sahası
Özge DOĞAN

_Çek 'Sansür Yasası'
Değiştirilecek mi?
Zahide Tuğba ŞENTERZİ

_Fransa, Vatikan'ın
diplomalarının denkliğini
tanıdı
Nagehan ŞEN

_Hollanda'da İslam
Aydan DOĞAN

_Bask Ülkesinde Tarihi
Değişim
Ceren DÖNMEZ

_Şark Ekspresi AB'den Yola
Çıktı
Eylül Başak Tuncel

_Avrupa Genişlemesi:
Türkiye'nin uzun yolu
Erdem GÜNEŞ

_Avrupalı Sendikalar Krize
Karşı 'Önce İnsan' Dedi
Esra AKGEMCİ

Avrupa'yı düşünüyorum... Gözlerim kapalı

Haydar Ergülen

Benim Avrupam

I.

Avrupa diye bir yer var mıydı?

Pek gidip gelenimiz yoktu eskiden, ama böyle bir yer vardı. Biraz tarih kitaplarından, o kitaplarda anlatılan yakın tarihimizden bildiğimiz ve doğrusu pek hoş duygular beslemediğimiz, çünkü Ulusal Bağımsızlık Savaşımızda, Kurtuluş Savaşımızda, Milli Mücadelede ya da İstiklal Harbinde, karşımızda "Düvel-i Muazzama" diye adlandırılan bir cephe oluşturan, ingiliz, fransız, yunanı, italyanı diye sıralanan, 'arkadan vuran'(!) arapları saymıyorum, milletlerin askerlerinden tanırdık onları. Eskiden Osmanlı onları genellikle evlerinde ziyaret ederken, kapılarına dayanırken, şimdi devran değişmiş, yedi düvelin askeri sanki rövanşı almak üzere evimize gelmişler ve oradan uzun zaman çıkmak bilmemişlerdi. Eh davetsiz misafire de pek sıcak duygular beslendiği vaki değildir dünyanın hiçbir yerinde!

İşte önce bu kitaplardan tanıdık onları, bunun pek sevimli bir tanışma olmadığı da malum. Ama aynı esnada, Hitler'in zulmünden Amerika'nın kurtardığı bir yer olarak da tanımaya başladık ki, sanki Paris değil İstanbul kurtulmuş gibi sevinmemiz de unutulacak gibi değildir.

Eskişehir'de Kurtuluş İlkokulu'nda, yanlış hatırlamıyorsam, Ziraat Bankası'nın bir kültür hizmeti olarak Amerikan kaynaklı 10-15 dakikalık, siyah-beyaz haber filmleri gösterilirdi. İki film kalmış aklımda, biri Atatürk'ün cenaze töreni, Aşık Veysel'in "Bütün dünya kan ağladı/ağlayalım Atatürk'e" dizeleriyle hatırladığım bir film.

Filmde Veysel yoktu, filmin duygusu hatırlattı bu dizeleri bana. Bir de yanlış olmasın, Amerikan yapımı değildi, nice yıllar sonra yine bir yerlerde gördüğümü hatırlar gibiyim bu filmi. Biraz da Sovyetik bir tavrı ve tadı vardı. Yerli, ve özellikle yabancı askeri ve mülki erkanın, askeri ataşeler, diplomatlar, büyükelçiler, devlet başkanları ve başbakanlar, tören kıyafetleri, tören çehreleri, prusya miğferleri, wilhelm bıyıkları, ne kadar ütülense de kırışıklıklarını belli eden duygular ve ağlayan bir ulus. Bir çift göz olmuş ağlayan bir ulusu gördüm o filmde ben ya da bir ulusun nasıl bir çift göz olup ağladığını. Çoğunluğu kadınlar, öğretmenler, öğrenciler, askerler. Bütün dünya ve Avrupa 'Büyük Önder'e bir saygı duruşu için Ankara'da buluşmuştu. Resmi Avrupa'ydı bu, bir resmigeçit Avrupası.

Diğer filmse, sonraları sinemalarda, televizyonlarda da pek çok benzerini izlememe karşın, ilk film olan Atatürk'ün ölümü, çocuk kalbimi ne kadar yaraladı ve beni her defasında ağlattıysa, bu film de çocuk kalbimi öyle sevinçle doldurup bu kez de mutluluk gözyaşları dökmeme neden olmuştu. Amerikalı askerlerin Paris'e girmesi, genç kızların, kadınların tankların üstüne çıkması, askerlere çiçek ve öpücük yağdırması, sevinç çığlıkları, dirilik, gençlik, tazelik, sağlık, yeni bir başlangıç, hayat, bahar, özgürlük duygusu, temiz hava...Ben bu filmi izlediğimde Avrupa, Hitler faşizminden kurtulalı en az 15 yıl olmuştu ama ne gam, o filmde beri Avrupa gözümde hep "Paris'in Kurtuluşu" adlı bir tabloda siyah beyaz değil, rengarenk duracaktır.

Eh zaten Avrupa demek de biraz Fransa, daha doğrusu Paris demek değil midir Türkler için? Eskişehir'de 19 Mayıs Ortaokulu'na başlarken üç yabancı dil arasından, fransızca, ingilizce, almanca, ilkini seçmem de nedensiz değildi elbette. Batı uygarlığı Fransa demekti, bilmiyorum Osmanlı'dan başlayarak Türkiye için mi bu böyleydi yalnızca, yoksa uygarlık tarihi derslerinde de böyle bir cümle mi kurulur hep? O yıllar, 1968 ayaklanması yılları, belki de fransızcanın da son ayaklanması olmalı, ki yarım kalan 68 gibi benim fransızcam da yarım kalacaktır, pek çok 'romantik' Türk şairinden biri olarak benim şiirlerimde de kederi tam, dili yarım bir aşk olarak yerini alacaktır. Paris bu kez gerçekten düşmüştür, Fransa gözden, fransızca da dilden düşmüştür.

Olsun, bu kez ortaokulun kütüphanesindeki "Tercüme" dergileri imdada yetişecektir, ve oradan Baudelaire, Rimbaud, Valery, Mallarme, Rene Char gibi Fransız şairleri, Aragon da olmalı, itinayla okunacak, ortaokul, daha sonra da lise fransızcasıyla Fransız şiirinden, üstelik Baudelaire'den Rimbaud'dan şiir çevirme çılgınlığına dahi teşebbüs edilecektir. Bu çılgınlığın kaynağında ise elbette her zamanki gibi aşk vardır. Ortaokulda ne yazık ki yalnızca 1 yıl fransızca hocalığımızı yapan, şimdi kimbilir nerelerde, Latin bir güzellik taşıyan devrimci hocam Rukiye Gül Yönel'e çocuk kalbimle duyduğum aşk. O her ne kadar 'bir devrimci en az iki yabancı dili iyi bilmelidir' dese de, onun gidişiyle fransızcaya olan sevdamızın azaldığı da bir gerçektir.

Tam da o sıralarda hayatımıza önce şiirleri, sonra gezi yazıları ve romanlarıyla Attila İlhan girecektir, ki herhalde tek başına bir 'Paris İmgesi'ni var eden, bir şair, edip ve mütefekkir olarak o imgenin sürdürülmesi, yaygınlaştırılması ve bir anlamda o imgenin bayrağının yere düşmeden elden ele devredilmesinde de bir ömürboyu gönüllü çalışmıştır. Herhalde Fransız hükümeti de Attila İlhan'ı bu 'imgesel' çabalarından ötürü Legion d'honore ile taltif etmiştir. Öyle olduğunu umuyorum.

Elbette Attila İlhan'la Paris, sadece bir solcu, troçkist, maceracı, aşık, şair olarak yaşanacak, özlenecek değil, belki oradan hareketle Cenubi Afrika'ya giden bir yük gemisiyle, o gemide miço, tayfa ya da serseri olarak çıkılacak yolculukların da merkezidir. "Abbas Yolcu"da 'ulan Paris' dese de onu hep sevecek, herhalde bizim gibi kaç kuşağa da sevdirecektir, 'Paris'i sevdik imgesinden ötürü' dememize bile yol açacaktır hatta: "Nasıl hep yağmurlu akşamlar oldu: Köşe başlarındaki kırmızı yeşil işaret lambalarının, mahzun ve ıslak yanıp söndüğü aşka, cıvıltılı ve gökmavisi aşka ve büyük serseriliklere muhtaç yağmurlu akşamlar. Yağmur ki melankolik mırıltılarına daha bir damla çocukken de yakın ve hayrandım; şimdi de vatanımdan ve ocağımdan dört beyaz gün, dört kara gece uzakta, heyecanlı ve muhteşem, yine de hayranım. Seine Nehri'ne, St. Michel Köprüsü'ne, Republique Meydanı'na yağmur yağıyor. Paris şehrinde, ağaçların çocuklar gibi el çırttığı öyle uzak bir güney memleketinden çıkıp gelmiş; kendini, muson rüzgarlarına bırakıp, öyle uzak bir güney memleketine çıkıp gidecek bir kuş gibi dolaşıyorum.../...Sonra birdenbire bir yerde durur, bir metro istasyonundan çıkar, gökyüzüne bakarsın: Eiffel Kulesinin kazık gibi kakıldığını görür, şaşarsın.

Paris, şaşkınlığın hem başladığı yerde var, hem bittiği yerde var. Paris, seni yer içer; sen Paris'i yer, içer şaşarsın. Bre anam, babam, o ilk günlerimi renkli bir film, resimli bir roman gibi hatırlıyorum." (Attila İlhan, Abbas Yolcu, Dost Yayınları, sayı:14, s.139) 'Kaptan'ın 1952'de yaşadığı Paris'i ben 1968'de ondan okuyordum. Mırç benim de arkadaşım oluyordu, zaten beni bir tek o dinliyordu, yalnız o anlıyordu... (Bu paragrafın devamında bir Attila İlhan şiiri okuyun lütfen!)

O zamanlar Avrupa diye bir yerden çok Paris diye bir yer vardı, Fransızca diye bir dil vardı, ama ikisi de yazılarla, şiirlerle, kitaplarla, sakin bir kent olan Eskişehir'e kadar ulaşıyordu.

Başka bir Avrupa varmış!

Bu başlığın 'başka bir Avrupa mümkün' anlamında okunmamasını rica ediyorum öncelikle. Paris'ten başka bir Avrupa'dan söz ediyorum. Çok geçmeden tanışacağımız başka bir Avrupa bu. Bir zaman sonra "Yedinci Adam" diye bir kitapta toplanan, yalnızlıkları, yabancılıklarıyla sarışın Avrupa'nın ortasında bir kara ada gibi duran emekçilerin Avrupası. Karayağzı adamların çoğalmasıyla Türkiye'nin yeni vilayeti sayılan, Almanya. Ya da sanki öyle telaffuz edilirse gurbeti daha iyi anlatacakmış hissi veren söylenişle, Alamanya. Aslında çoktan tanışmıştık tanışmasına da, 'eski Yugoslavya' üzerinden, üç gün üç gece yolculukla ve üstü valizlerle dolu 'sarı Mercedes'leri ve Volkswagen minibüsleriyle memlekete, kurbanı, ramazana, düğüne, tatile gelen Alamancılar orta sınıf mahallelerin özenç ve kıskançlık dolu bakışlarını üstlerinde çoktan toplamaya başlamışlardı. O günler herkesin Almanya'ya işçi yazılmak için sıraya girdiği günlerdir, oraya kapağı atanın başka bir itibarla karşılandığı günler.

Babam oto tamircisiydi, kaportacı Kel Hasan Usta. Sıra ona da gelecekti çok geçmeden ve 1970'de babam da mesleğini yapmak üzere Nürnberg'e gidecekti. 1 yıl sonra yaz tatilinde yanına gidecektim ben de. Böylece Avrupa'yı ilk kez görecektim. 1 ay kaldığım ve o günden beri de çok sevdiğim Nürnberg'de 68 değilse bile izleri, kalıntıları vardı. İnti İllimani tarzı devrimci Latin grupların benzerleri, hippiler, çiçek çocukları, 68 artıkları, hare krishnacılar geniş

meydanlara renkle tebeşirler ve boyalarla 'peace' işareti çizen ince ketenden renkli pantolonlar ve gömlekler giymiş uzunboylu güzel kızlar, ayakları çıplak ya da sandaletli 'ermiş' kılıklı İsa görünümlü, hemen hepsi de zayıf ve gür sakallı gençler, eski kentin kaleğinde gitar çalıp bira, şarap içen kızlı erkekli öğrenciler, 15-16 yaşında Türkiyeli bir lisenin etkilenmesi için yeter de artardı bile. Üstelik henüz hiçbir kızı öpmemiştim.

Babam o sırada çoktan çalıştığı fabrikadan ayrılmış, bir Yunanlıyla, Vassili Vavvas, ya da benim Vassili amcamla ortak bir oto tamirhanesi açmıştı, ve ilk kez onun benden 1-2 yaş büyük kızı, üstelik babalarımızın yanında gelip beni dudaklarımdan öpmüştü.

Nürnberg'den tam zamanında kalkan ve tam zamanında varan bir trenle Paris'e gitmişim, 1 hafta-10 gün kadar kalmışım, o zamanki fransızcamla idare edebiliyordum Paris'te. Şanzelize'de küçük bir otelde kalıyordum, oteldeki temizlik işçileri Kuzey Afrikalı kıvrıkcık saçlı kızlardı, Faslı, Cezayirli, Tunuslu.

Ada, Avrupa'ya dahil midir?

İki yıl sonra bu kez bambaşka bir Avrupa'ya, Ada'ya gidecektik, bilmem ki İngiltere Avrupa'ya dahil midir? Liseden sınıf arkadaşım Erkut'la, bir bakıma Attila İlhan okumalarımızı da duygularımıza katarak, fakat Paris'e değil çilek, böğürtlen toplamak için Londra yakınlarındaki bir çalışma kampına gitmiştik, 1 ay kalıp dönüşte de yolu uzatarak Paris'i gezmiş, Nürnberg üzerinden Türkiye'ye dönmüştük.

O zamanlar her şey kitabydı, şiirseldi ve o nisbette de serserilikle ilgiliydi. Biz serseri değildik, daha doğrusu yeterince serseri değildik, yeterince değilseniz de sayılmazsınız zaten. Kitabın öngördüğü kadar, yani imgesiyle yetinecek ölçüde bir serserilikti bizimkisi. Serseri değildik ama Avrupa'yı da düşünmezdik, Avrupa'yı düşünecek kadar da ilgili değildik onunla. Avrupa diye bir düşüncemiz yoktu. Türkiye ile Avrupa'yı karşılaştırmazdık hiç. Evet bir Batılılaşma maceramız vardı ama o zaten iyi kötü devam ediyordu. Muasır medeniyet seviyesine gelinceye dek de devam edeceği söyleniyordu. O yıllarda kaldığımız çalışma kampında her

milletten gençler vardı, kızlar oğlanlar. Ne kimse bize Türk olduğumuzu anımsatıyordu ne de biz onlara bunu belirtme ihtiyacı duyuyorduk. O yaşlardaki insanlar, yani gençler nasıl yaşarsa öyle yaşıyorduk biz de.

“Sonra her şey değişiverdi”...

Avrupa’yı bir daha görmek için aradan tam 12 yıl geçmesi gerekti. 1985’e kadar yurtdışına hiç çıkmadım. Bu cümleyi bu yazının gereği ya da akışı olarak yazıyorum, yoksa ne ihtiyaç hissettim buna ne de yeniden gitmek için bir vesile oldu. Üniversite yılları ve hemen sonrasında söz ediyorum, yani 12 Eylül’den. O yıllarda üniversiteye, hele ODTÜ’ye girince, başka bir toprağa, iklime, coğrafyaya gitmiş gibi olurdu insan, yurt da değildi yurtdışı da, bir kampustu ve biz orada bu daireden dışarı adımını atması yasak bir cemaat gibi yaşadık nerdeyse. Kendi iç meselelerimiz vardı, başka cemaatlarla meselelerimiz vardı, hem de zaten nereye gidecektik? ‘Devrim için savaşmayana sosyalist denmeyeceği’ gibi, çekip gidene de ‘devrim olurken sen nerdeydin?’ diye sorarlardı. Kimse sormasa, insanın kendisi sorardı. Hiçbir yere gitmeden devrimi bekledik, hani hürriyet gibi, bir akşamüstü en güzel elbisesini giyip karşımıza çıkacakmış gibi bekledik onu biraz da. Bekleyince gelmiyormuş meğer, o da bize benziyormuş, bizim gibi kaprisliymiş, gelmezmiş, bir daha da ne zaman, kimse bilmezmiş!

Avrupa ne, biz dünyayı düşünüyorduk!

Avrupa’yı değil, dünyayı düşündüğümüz zamanlar...Belki de ne Avrupa’yı ne dünyayı, yalnızca Türkiye’yi düşündüğümüz zamanlar...Kimbilir belki de hiç zamanlar, hiçbir zamanlar!

12 Eylül 1980 askeri darbesi olduğunda yavaş yavaş Avrupa’yı düşünmeye başladık, daha doğrusu Avrupa’nın bizi düşündüğünü düşündük. Pek çok arkadaşımız, yoldaşımız çeşitli yollardan Avrupa’ya kaçıyordu, siyasi iltica isteyenler, kamplarda bekletilenler, sığınmacılar, sınırdan iade edilenler, gidenler dönmeyenler, dönmek istemeyenler, çeşitli yardımlarla geçinenler...Bir yandan üzülüyor bir yandan da seviniyorduk. Paçayı kurtarmışlardı ya ne gam! Sonra onlardan haberler gelmeye başladı, Türkiye’yi çok özleyenlardı, Avrupa çok

sıkıcıydı, çok durağandı. Buralardaysa haliyle 'biraz da biz ölelim' diyenler de oluyordu bu sözler karşısında, tıpkı fıkradaki gibi.

Bense üniversiteyi bitirip 1 yıl asistanlık yaptıktan sonra, 1983'ten başlayarak reklam yazarı olarak çalışmaya başladım. 1985'den itibaren de iş toplantıları nedeniyle yeniden Avrupa'ya gitmeye başladım. Bu kez başka bir boyutta Avrupa ile karşı karşıyaydım, 'iş Avrupası' diyelim. 'Partner'ı olduğumuz çokuluslu reklam ajansı ile birlikte bir bakıma 'sermayenin Avrupası'nın bir parçası olarak çalışıyorduk, bazıları 'iletişimin Avrupası' diyerek buna güzelleme yazacaklardır, ama ben o kanıda değilim. Avrupa'yı düşünmek için hala hiçbir neden yoktu, işin tuhafı düşünmek istemenin de makul bir gerekçesi yoktu. Uzun süren, 25 yıl kadar, reklamcılık serüvenimde neredeyse Avrupa'yı hiç düşünmeden yaşıyordum, gidip geliyordum.

II.

Avrupa'yı değil, AB'yi düşünmek!

Avrupa'yı neredeyse 50 yaş civarında düşünmeye başladığımı söyleyebilirim. Özellikle bir 'karşılaşma' havası içinde cereyan eden Avrupa Birliği görüşmelerini heyecanla takip ettiğimi de mutlaka söylemeliyim. Öyle ki AB'nin görüşmelere başlamak için karar aldığı gün sokaktaydım, işim vardı ama, sık sık televizyon yayını olan kafelere girip ne olduğunu öğrenmeye çalışıyordum. Çok önemli bir futbol karşılaşmasının sonucunu merak etme duygusuna benzer bir duyguydu bu. Ve AB bize 'evet' deyip görüşmelere başlayınca çok sevinmiştim, bunu saklayamam. Bu duygu hayli uzun sürdüyse de, şimdilerde önemini yitirdi biraz.

AB karşıtı değilim, hatta AB karşıtı olanlara bir parça karşı olduğumu bile söyleyebilirdim. AB'nin görüşme kararı aldığı günlerde çoğu arkadaşım olan yazarlar, edebiyatçılar bir "AB'ye Evet" bildirisi imzalamışlardı, benim haberim yoktu, olsaydı isteyerek imzalırdım. Şimdi emin değilim. Dediğim gibi Avrupa'ya da AB'ye de karşı olduğumdan değil, onun bizi, bazılarının arzulu olduğu gibi, ki o arzu elbette "AB'ye girmek değil, girmemek" arzusudur, bizim istediğimiz koşullarda birliğe almasını isteyenlerden değilim elbette, o hem başka bir siyasi

proje, hem de benim şimdiki düşüncemin ardında siyasi, ekonomik hiçbir gerekçe yok, benimki tamamen kültürel. Dünyada böyle büyük konfederasyonlar, şirketler, tröstler, bloklar olmasın, rıhtımdakiler bu seyahatten elemli kalmasın! Dünya birbirine benzemesin, farklı kültürler, diller yaşasın, daha renkli, daha canlı olsun! Avrupa nedense giderek daha sıkıcı bir yer olacakmış ve yakında neredeyse tek bir şehir ya da tek bir ülke gibi olacakmış duygusu veriyor bana. Yani birbirlerine benzemeleri bir yana, dünyanın geri kalanını da fena benzeteceklermiş gibi geliyor.

Yoksa elbette sınırların kalkmasını, vize uygulaması gibi vahşi bir uygulamanın son bulmasını herkes gibi ben de çok istiyorum. Olsun biz yine Avrupa'ya gidince biraz 'köyden indim şehire' duygusu yaşayalım, olabilir, bunun o kadar da kötü olduğunu düşünmüyorum. Aşağılık duygusuna kapılmanın da hiç mi hiç gereği yok. Gençliğimde Eskişehir'de küçük bir çocuk giysileri mağazamız vardı, haftasonları, Cumartesi günleri alışveriş daha yoğun olur, o gün müşterilerin çoğu Kütahya'dan gelmiş olurdu, aklımda yanlış kalmadıysa 'kasabadan geldik' derlerdi, yoksa 'şehre mi geldik' derlerdi, neyse ikisi de aynı şey demeye gelir.

Yani biraz şaşkınlık ve hayret kalsın hayatta, evet 'biz' ve 'onlar' diye konuşmak PC olarak doğru değil ama, hem kimin kimi 'öteki'leştirdiği de anlaşılmıyor, bari o anlaşılrsa göz yumulabilirdi biraz, diyeceğim onlar bize şaşırınsın hala, biz de onlara hayret edelim. Artık biz ve onlar her kimsek! O yüzden ideolojik olarak, ulusalcı, milliyetçi, batı düşmanı filan gibi kaygılarla karşı çıkmıyorum AB'ye, hem aslında karşı da çıkmıyorum ama, pek de gerekli görmüyorum. Evet, en doğrusu bu, yani 'şart mıdır?' 'Olursa itiraz etmem ama olmazsa da dert etmem' türü bir arabesk de var bunda.

Benim de yaşlandıkça gönlümün doğuya düştüğü bir vakıa, aslında oldum olası severdim, ama şimdilerde daha çok doğuya ait olduğumu ve olduğumuzu düşünüyorum. Her bakımdan. Fakat bu bazılarında birbirlerine olan düşmanlıklar üzerinden de okunmak kaydıyla bir Batı düşmanlığı biçiminde tezahür ediyor ki, o zaman doğuyu sevmenin ya da oraya ait olduğunu hissetmenin de gerçekliği kalmıyor. İnsan gönlünü bir yerde unutursa, oraya bırakırsa, unutmadığı, gönlünün kalmadığı yerler düşman toprakları mı sayılmalı? Kemalist/Milliyetçi/Ulusalcı/Solcu/İslamcı hemen tüm siyasi oluşumlarda,

aydınlarda bir Batı korkusu var, daha doğrusu düşmanlığı var ki bu da bir 'üçüncü dünya' tavrı. Bazılarında ise, herhalde Kemalizmin sol versiyonlarında sıkça karşılaştığımız bir düşüncedir bu, YÖN'den, Doğan Avcioğlu'ndan beri gelir, İdris Küçükömer'de değişik bir biçimde tezahür eder, o 'gerçek Batılılaşma'dan söz eder, ki Batıdan ithal üstyapı kurumlarına karşı olduğu için bunun marksist bir yorum olduğu da iddia edilir, Batıya rağmen Batılılaşma arzusu vardır. İlginç olduğunu söylemekle yetineceğim.

İlginç olan başka bir şeyse, Batıya dair hayli dağınık olan düşüncelerimin ilk kez bu yazı vesilesiyle toparlanıyor olması, çok toparlayıcı bir yazı değil ama, bu konudaki düşüncelerimi hiç yazmadığım için şimdi yazıya dökerken elegüne karşı ayıp olmasın diye demek ki biraz netleşme ihtiyacı hissetmişim!

Tabii bu arada kitaplar da okuyordum, sözgelimi Jorge Semprun ve Dominique de Villepin'in yazıları ve tartışmalarının yer aldığı "Avrupa İnsanı" (Türkçesi: Aydın Cıngı, agorakitaplığı, Mayıs 2006) ile Cogito'nun "Avrupa'yı Düşünmek" sayısı (YKY, 39, Bahar 2006). Oralardan yazılar okuyup, notlar alıyordum: "Günümüzde Avrupa, kendine imparatorluktan başka bir birlik biçimi bulmak zorundadır" diyordu Jacques Le Goff. Pascal Bruckner "Sosyalizmin ve Marksizmin kalesi Avrupa'nın günümüzde kendini ticari kavramlarla tanımlıyor olması...tarihinin bir cilvesidir" diye ekliyordu. Alain Touraine söyleşisinden şu başlıkları not etmişim: "Avrupa daima bir kavram, bir istek/arzu olarak üretilmiştir." Ve çok ilgimi çeken bir şey daha söylüyordu Touraine: "Avrupa elbette var, ama bu gerçeklik onun canlı olmasını sağlayan bir gerçeklik değil." Hiç bilmem, aklımda da ilaç için olsun bir tane bile yoktur, yazılarda da kullanmam ama, ne komik bu yazıda durmadan fıkralar geliyor aklıma. Balıkçıyla bir kadının diyalogu üzerine kurulu bir fıkra bu, ama sadece sonunu yazayım: Balıkçı, hanıma 'sen de canlısın ama taze değilsin!' der ya, onun gibi. Avrupa da var, ama canlı değil, heyecanlı, coşkulu hiç değil. Vivet Kanetti de yeni yayımlanan romanı vesilesiyle verdiği söyleşide "Avrupa'nın konforuyla, uygarlığın monotonluğu"ndan söz ediyordu. Ben de böyle bir birlikte keşif ve merak duygusunun öleceğini düşünüyorum biraz. Biraz da Avrupa'da çok somutluk var ama bunlar gerçeklik duygusu vermiyor düşüncesini taşıyorum.

Fakat ben Pascal Bruckner'in sözlerinin aksine Avrupa'nın yalnızca bir iktisadi birlik olmasından yanayım, kuşkusuz bir imparatorluğa, dünyanın geri kalanına

karşı bir tehdide dönüşmemesi kaydıyla. Avrupa'da 20-30 ülke, kültür varken neden tekkültürlü bir Avrupa isteyelim ki? Evet biliyorum çokkültürlülükten söz ediliyor ama, ben Avrupa'nın içinde onların erimesinden ve giderek tekkültürlü bir yapıya dönüşmesinden korkuyorum. Kültür dediğimiz bir folklor ya da halk oyunları gösterisi değil ki zaman zaman yerel kıyafetleri giyip çokkültürlülük ziyafetleri çekelim! Egemenin kültürü tabi olanları, küçükleri her zaman eritir çünkü. Ve Avrupa'nın asıl zenginliği, renkliliği bugüne kadar hiçbir zaman gerçek anlamıyla birleşmemiş olmasından gelir. Yoksa bana mı öyle geliyor?

Bu notu nereden okudum ve aldım hatırlamıyorum, şöyle diyordu: Avrupa İslam dünyasıyla ilgili ABD'den farklı bir politika geliştirebilirse var olur ve bunun yolu da Türkiye'yle ilişki kurmaktan geçiyor.

Evet, Avrupa'yı düşünmediğimi söylemişim, fakat Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ve en azından Tanzimat'tan beri, yani neredeyse 200 yıldır Batıya ilgi duyuyoruz, ama ilişki kurmuyoruz. Onu tartışıyoruz, bize değer vermesini kıymetimizi bilmesini, bizi sevmesini istiyoruz. Ulusal imgemize ve imgelemimize yakışmayacak ölçüde 'dişil bir arzu' bu üstelik! Batı da bizi bir tür 'travesti' olarak görüyor olabilir, onun imgeleminde de böyle bir hayal ve arzu nesnesi olabiliriz. Oryantal, köprü, farklı bir beden üstünde farklı bir giysi türünden klişelerle bakıyor olabilir bize. Ve sanırım hem istiyor bizi hem de çevreden ve kendisinden çekiniyor, çocuklarından çekiniyor olabilir. Belki bu nedenle de yasak bir ilişki kurmak istiyor, yorgun ve tekdüze Avrupa bir haz nesnesi olarak zaman zaman yolculuk yapacağı, gönlünü eğlendirip kaçamak yapabileceği, ne de olsa Pierre Loti'nin Aziyade'sinin ülkesi burası, gizli bir ilişki yaşamak istiyor bizle, ama, halkların, yani çocukların haberi olmadan. Zaten halkların haberi olduğunda neler olabileceğini, bu ilişkiyi neredeyse taş tutacaklarını AB Anayasası oylamalarında ziyadesiyle gördük. Peki biz böyle bir ilişki istiyor muyuz, bence istiyoruz, biz de Batı gibiyiz çünkü, bir soğutup bir sıcaklatıp sürdürmek istiyoruz ilişkiyi, ne tam verebiliyoruz kendimizi ne de tam olarak kopabiliyoruz ondan, iki arada bir derede.

Ben Avrupa Birliği'ne karşı değilim, Avrupa'ya da karşı değilim, Batı düşmanı da değilim, fakat "başka türlü bir şey benim istediğim", gizli kapaklı ilişkiler yerine, küçük, samimi, hakiki, müslümanın, hıristiyanın, gavurun, musevinin, ateistin,

dinlinin, dinsizin oturduğu bir avlu çünkü bu dünya ve hepimiz orada yüzyüze bakıyoruz. Küçük küçük birlikler olsun istiyorum, Akdeniz Birliği olur mesela, Balkan Birliği olur, İspanyollarla kurulacak bir birliğe de gözü kapalı, gönülden evet derdim, Latin birliği olsa Türkiye de orada yer alsaydı, ya da Bosna, Lübnan, Senegal, Suriye, Türkiye, Küba birliği de hiç fena olmazdı! Bunlar bana fazlasıyla heyecan veriyor!

Avrupa'ya dahil olan pek çok şeyle beslendim ve onları seviyorum: Dilleri, edebiyatı, felsefesi, sineması, müziği, Yeni Dalgası, Gerçeküstücülerini, 68'i...Ama artık o kadar çok Avrupa var ki, yani hepimizin Avrupası farklı: Emeğin Avrupası, Sermayenin Avrupası, Laiklerin Avrupası, İslamcılarının Avrupası, Türklerin Avrupası, Kürtlerin Avrupası, Fanatiklerin Avrupası, Futbolun Avrupası, Sosyalistlerin Avrupası(var mı bundan pek emin değilim), Erasmus ve Interrail-Gençlerin/Öğrencilerin Avrupası, Avrupa'da çalışan Türkiyeli işçilerin Avrupası, Müziğin Avrupası, Sinemanın Avrupası, Banatın Avrupası, Mafyanın Avrupası, İnançların Avrupası, Turistlerin Avrupası, Medeniyetlerin Avrupası, İşsizlerin Avrupası, Pasaportsuzların Avrupası, Yurtsuzların Avrupası, Evsizlerin Avrupası, Hayvanların Avrupası, Edebiyatçıların Avrupası, Şairlerin Avrupası...Hangisi benim Avrupam peki? Galiba son yıllarda beni en çok sevindiren Avrupa: Şairlerin Avrupası!

(Yazının başlığına gelince: Yazının sonuna geldiğimde, neden Orhan Veli'nin "İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı" dizesinden mülhem bu başlığı koyduğumu düşündümse de bulamadım. Bu haliyle bırakmak istedim, belki okuyanlardan bir anlam verenler çıkar.)

Köhler Almanya'da İkinci Kez Cumhurbaşkanı

Nazlı Seza ONAT- Zafer ÖRNEK

Almanya, Mayıs ayında 1949 Anayasası'nın ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 60. yıldönümünü ile iki Almanya'nın birleşmesinin 20. yıldönümünü kutladı. Kutlamaları takip eden gün ise 13. cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Seçim sonuçlarının bu yıl yapılacak genel seçimlerin sonucu konusunda önemli ipuçları verdiği düşüncesi de yaygın.

'Kozmopolit bir Vatansever'

Seçimlerden mevcut Cumhurbaşkanı Horst Köhler ikinci kez cumhurbaşkanı unvanı alarak çıktı. 1990-1993 yılları arasında Hıristiyan Demokratların Maliye Bakanlığı görevini üstlenen, G7 Zirveleri ve başka pek çok ekonomik işbirliği konferansının düzenlenmesinde görev alan, Avrupa Birliği Maastricht müzakerelerinde Almanya'nın baş müzakereciliğini yapan Köhler, bir lider olarak Alman siyasetinde epey aktif ve popülist bir duruşa sahip. 90'ların ikinci yarısını ise Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası başkanlığı görevinde geçiren Köhler, Doğu Avrupa'nın ekonomik liberalizme geçişinde ve kapitalizm ile bütünleşmesinde başrol oynadı. Bu konum ona 2000-2004 arasında yürüttüğü IMF Başkanlığını da getirmişti. Kısacası Köhler'in yalnızca Almanya'nın değil, neoliberal küresel kapitalizmin de önde gelen teknokratlarından biri olduğu söylenebilir. Kendisini "kozmpolit bir vatansever" olarak tanımlayan Horst Köhler, bugün mevcut ekonomik krizi aşmak için Afrika'nın da kapitalizm ile tam olarak bütünleşmesini ve "dünyanın geleceğini bunun çizeceğini" düşünüyor.

'Halk seçsin'

Seçimlerden önce Köhler favori isimlerin başında geliyordu. Hıristiyan Demokratlar (CDU), Hıristiyan Sosyalistler (CSU) ve Özgür Demokratlar (FDU) tarafından ortak aday olarak gösterilen ve Bağımsız Seçmenler Grubu (FB) tarafından desteklenen Köhler, Federal Meclis'te yapılan seçimde 613 oy alarak yeterli çoğunluğu elde etti. Köhler'in en büyük rakibi olan Sosyal Demokrat Parti (SPD) adayı Gesine Schwan 503 oyla Köhler'in gerisinde kaldı. Diğer adaylardan Sol Parti'den (Die Linke) aday gösterilen Peter Sodann 91, Nasyonel Demokrat

Parti (NPD) ve Alman Halk Birliği'nin (DVU) aday gösterdiği Frank Rennicke ise yalnızca 4 oy alabildi. İki oy geçersiz sayıldı, on üye ise çekimser oy kullandı. Nihayetinde Köhler cumhurbaşkanlığı koltuğuna ikinci kez oturmuş oldu.

Alman basını, seçimin ardından Köhler'in zaferinin beklenen bir sonuç olduğunu ve halkın kendisini desteklediğini belirten manşetlere yer verdi. Köhler, seçimin akabinde yaptığı açıklamada, gelecek dönem cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi gerektiğini ifade etti. Önceki Başbakan Gerald Schröder'le olan uyumunu mevcut Başbakan Angela Merkel'le de sürdüren Köhler'in bu tutumu, ikinci dönemde bazı sorunlar yaratabilir; zira Merkel bu fikre karşı çıkıyor.

Diğer taraftan Köhler'in yeniden seçilmesi, Eylül ayında yapılacak Alman Parlamentosu seçimleri hakkında da ipuçları verir nitelikte. Nitekim Merkel'in lideri olduğu Hıristiyan Birlik Partisi, seçimlerden sonra Sosyal Demokrat Parti (SPD) ile değil Hür Demokrat Parti (FDP) ile koalisyon kurma niyetinde olduğunu önceden belirtmişti. Köhler'in Sosyal Demokratlar'ın adayına karşı yeniden cumhurbaşkanı olması, Merkel'e karşı SPD lideri Frank-Walter Steienmeier'in şansöyelik umutlarını bir nebze de olsa kırmış olabilir.

Belçika'da "melez" çiftler nikah tazeledi

Nagehan ŞEN

Yıllardır bölünme söylemleriyle çalkalanan Belçika'da, bölünmeye karşı olanlar ilginç bir eyleme imza attı. Melez çiftler, topluma ama özellikle de politikacılara güçlü bir mesaj vermek için, nikah tazeledi!

Bilindiği gibi, Belçika'da toplam 3 ayrı etnik grup bulunuyor: Flemenca konuşan Flemenlar, Fransızca konuşan Valonlar ve Almanca konuşan Almanlar. Bu grupların her birinin ayrı dil toplulukları ve kendilerine ait meclisleri var. Belçika'da bir de ekonomik bölgeler bulunmakta: Flemen bölgesi, Valon bölgesi ve Brüksel bölgesi. Bu bölgelerin de kendilerine ait meclisleri bulunuyor. Bir de federal meclisi unutmamak gerekiyor tabii.

Bu karışık yapıdan en çok Flemenlar şikayetçi. Zira Flemen bölgesinde yapılan hem genel hem yerel seçimlerde aşırı sağ yükselmekte (son seçimlerde yüzde 30'a yakın bir oy aldılar). Aşırı sağ, hem yabancı düşmanlığı, hem de genel olarak Belçika düşmanlığı propagandalarıyla dikkat çekiyor. Zaten bölünmeyi en çok dile getiren kesim de aşırı sağ. Özellikle bazı belediyelerin Flemen çoğunlukta olup da Fransız bölgesinde yer alması veya tam tersi durumlarda iş çıkırından çıkıyor. Brüksel-Hal-Vilvorde örneğinden hatırlayabileceğimiz gibi, böylesi "sorunlu" belediyelere kalıcı bir çözüm bulmak yerine, siyasilere bölünmeyle ilgili söylemlerde bulunmak belki de daha kolay geliyor.

İşte bu karmaşık durumun bir kanser gibi uzun süredir kemirdiği Belçika'da, tüm bu gelişmelere karşı çıkan 160 çift, nikah tazeledi. Bu çiftlerin özelliği ise, bir tarafın Flemen diğerinin de Valon olması. Bir bakıma, Belçika'nın dayanışmasını simgeliyorlar. Zaten bu kampanyayı başlatan sivil toplum kuruluşunun adı da *Dayanışmayı Kurtaralım*. Brüksel belediye binasında, bizzat Brüksel Belediye Başkanı tarafından tazelenen nikahlarda, çiftler özellikle siyasilere mesaj gönderdiklerini belirtti.

43 yıldır evli olan bir çiftin söyledikleri bu "protesto eylemi"nin amacını özetler nitelikte: "Bize Avrupa Birliği'nden, küreselleşmeden bahsediyorlar. Bizse bölünmekten bahsediyoruz. Seçim kağıtları her 2 dile tercüme edilirse bütün sorunlar biter. Bu sorunlar birbirini anlamakta güçlük çekenler ve özellikle de kendi yerlerini Belçika'dan daha üstün gören bakanlar tarafından üretiliyor."

Güney Afrika: TESCO'nun Av Sahası

Özge DOĞAN

Britanya'nın en büyük market zinciri, dünyanın birçok yerine yayılmış şubeleriyle piyasada hızla bir numara olmaya doğru giderken, marketin "hammadde üreticisi" Güney Afrika işçileriye yaşama sınırının altında bir ücrete çalıştırılıyor.

TESCO'nun temellerini 1919'da atan Jack Cohen, aynı yılda satın aldığı T.E. Stockwell'in ilk üç harfini, kendi soyadının da ilk iki harfini alarak bugün dünyanın en büyük market zincirlerinden birinin adını koydu. TESCO, bugün yıllık 3 milyar poundla kâr rekoru kırmakla ve başka ülkelerdeki şubelerini arttırmakla meşgul. Şirket kârını bu kadar katlamışken, Güney Afrika'da çalıştırdığı işçiler ise yaşama sınırında bile değil; asgari sınırdan maaş almakla yetiniyorlar. ActionAid yardım kuruluşunun yayınladığı rapora göre, 104 binin üzerinde işçi Güney Afrika'da sayısı yaklaşık 3 bini bulan tarım alanlarında çalışıyor. Kâğıt üzerindeki bu kâr oranlarının reel karşılığı ise çok daha fazla. Zira binlerce kadının sözleşmesiz ve yarı zamanlı olarak çalıştırıldığı bilinen bir gerçek. TESCO'nun da içinde yer aldığı Etik Ticaret Girişimi (Ethical Trade Initiative-ETI), "ücretlerin ödenmesini ve işçilere ödenecek miktarın temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olması gerektiğini" bir ilke olarak kabul ediyor. İşçilerin aynı nedenlerden dolayı üç yıl önce de isyan ettiği göz önüne alınırsa durumun hiç değişmediği gözlenebilir. Üstelik şirket, üç sene önce tespit edilen adaletsizlik sonrasında çalışanlarının "kötü şartlarını" düzeltmeyi taahhüt etmişti. Geçtiğimiz bu sürede düşük tuttuğu ücretlerle sadece kârlarını arttıran şirketin, küresel ekonomik krizden de etkilenmediği tablolara bakınca görülebiliyor.

Güney Afrika'nın tarım alanlarında üretilen meyvelerin büyük bir kısmı Avrupa'ya, özellikle de Britanya'ya ihraç ediliyor. Bölgedeki tarım alanlarının 790'unu TESCO işletirken yöneticiler buradaki insanlara "hiç olmazsa" iş sağladıkları için hallerinden memnunlar. Ticari etik programına uyma konusundaysa kendilerinden eminler, zira yöneticiler, şirkete yöneltilen suçlamalara karşı çalışanlarının haklarını koruduklarını savunmaya devam ediyorlar.

Güney Afrika'daki üreticilerin de kendi yasalarının yanı sıra ETI gibi sadece "temel ilkeler" in olduğu bir belgeye uyma zorunlulukları da var. Buna karşılık TESCO, düşük ücret suçlamalarına karşı -ETI'yi kastederek- "Afrikalı olmayan" bir kuruluşun kendi ücret seviyesini "dikte ettiremeyeceğini" savundu. Ulusal hükümetlerin ise küresel sermayenin bu alt edici gücüyle savaşımadığı ve kendi yasalarıyla vatandaşlarını koruyamadığı çok açık. Bir TESCO yetkilisi, "ücretler konusunda bizim sorumluluğumuz, üreticilerimizin çalışma şartlarını, ETI ilkeleri çerçevesinde ve ulusal yasalar temelinde garanti altına almaktır. Afrikalı olmayan bir kuruluşun özel ücretler dikte ettirmesini uygun bulmuyoruz. Özellikle ulusal hükümetler, sendikalar ve diğer işçi örgütleriyle sıkı bir ilişki içindeyken..." açıklamasını yaparken herkesin bildiği bir gerçeğin üstünü de örtüyor. Kendi imzasının bulunduğu bir ilkeler belgesini bile yok sayan şirketin, bir "Afrika ülkesi hükümetini" hiçe saymasının zor olmayacağını bugün kuşkusuz en iyi TESCO biliyor. Ve bugün "eski" sömürü imparatorluğunun "yeni" sömürü biçimleri hala devam ediyor.

Çek 'Sansür Yasası' Değiştirilecek mi?

Zahide Tuğba ŞENTERZİ

Son zamanlarda Çek Cumhuriyeti'nde yapılan yasal düzenlemelerin en çok dikkat çekenini Çek Ceza Kanunu'nda yapılan ve 1 Nisan 2009 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik olsa gerek. Ceza davalarının tehlikeye girmemesi ve 18 yaşından küçük mağdurların korunması amaçlarıyla yapılan düzenleme sonucunda ortaya ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir "Sansür Yasası" çıktı. Gazetecilerin, siyasilerin ve halkın tepkisini çeken bu kanunun değiştirilmesi için bahsi geçen tüm cepheler çabalarını sürdürüyor. Peki, bu düzenlemenin amacı neydi, sonucu ne oldu? Neden tepki çekti ve değiştirilebilecek mi?

Yayın etiği ve yasal düzenlemeler: İfade özgürlüğünün sınırı çiziliyor

Yasa değişikliği bir önceki hükümet döneminde^[1] Çek ve Moravya Komünist Partisi muhalefeti ışığında Halkçı Demokrat Halk Parti, Çek Halkçı Parti-Hıristiyan Demokrat Birliği, Çek Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller Partisi tarafından kabul edildi. Temsilciler Meclisi, Senato'dan geçmeyen yasa değişikliğini ikinci oylamada tekrar kabul etti. Önde gelen medya kuruluşlarının ve senatörlerin tüm çabalarına ve muhalefetlerine rağmen düzenlemeler Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı ve yürürlüğe girdi. Peki, bu kadar tepki çeken bu yasal düzenlemeye neden ihtiyaç duyuldu?

2007 yılında 8 ve 10 yaşlarındaki iki kardeşin annesi ve annelerinin arkadaşları tarafından uğradıkları işkencenin tüm çıplaklığıyla medyaya yansması üzerine Çek kamuoyu sarsılmıştı. Bir yıl süren ve tesadüfen ortaya çıkarılan işkence olayıyla ilgili isim, görüntü ve bilgilerin medyada sansürsüz biçimde yayınlaması, dava sürecinin ve çocukların psikolojisinin olumsuz etkilenmesi açısından çok tartışıldı. Bu olay sonrasında cezai davaların selameti ve özellikle 18 yaşından küçük mağdurların korunması için yasal düzenlemeler yapılması gereği üzerinde daha ciddi düşünölmeye başlandı. Ancak sonuç düşünölenenden çok farklı oldu. Zira değişiklik sonucunda getirilen önlemler kabaca şöyleydi:

Ceza davası ile ilgili mercilerin davanın amacı çerçevesinde sunduğu bilgilerin amaç dışı olarak başkalarına aktarılması yasaklandı.

1. Cezai suç teşkil eden beyaz et ticareti, pornografi ile insan hayatına, sağlığına, özgürlüğüne ve haysiyetine yapılan saldırılara veya aile ve

gençlere karşı yapılan saldırılara maruz kalan mağdurların veya 18 yaşından küçük cezai suç mağdurlarının kimliğinin tespit edilmesini sağlayacak herhangi bir bilgi verilmesi yasaklandı.

2. Resim, görüntü ve ses kaydı veya mağdurun kimliğini ortaya çıkaracak başka bilgilerin, davada kanıt olarak kullanılmadıkları ve kişinin yazılı izni olmadığı sürece yayınlanması yasaklandı.
3. Yargı kararlarındaki mağdurların isimlerinin ve adreslerinin yayınlanması yasaklandı.
4. Bu yasakların, yalnız kanun çerçevesinde, suçluların yakalanması veya davanın sonuçlanması için bilgilerin yayınlanmasının gerektiği durumlarda veya mağdurların yazılı izni çerçevesinde geçersiz sayılabileceği düzenlendi.

Kısacası, yasa çerçevesinde yaralanma ve/veya ölümlle sonuçlanan trafik kazaları ile ilgili görüntü veya isimlerin yayınlanmasından tutun Çek gündemini uzun süre meşgul eden siyasilerin yolsuzluk vb. konulardaki ses kayıtlarının yayınlanmasına kadar bir dizi "kamusal" konu da yasakların kapsamına girmiş durumda. Bu yasayı dikkatsizlik nedeniyle dahi ihlal edenleri ise, 5 milyon Çek Kronu'na kadar para cezası ve/veya 5 seneye kadar hapis cezası ve/veya meslekten men cezası bekliyor.

'Sansür Kanunu'na partiler üstü tepkiler

Bilgi edinme ve ifade özgürlüğü alanlarında ciddi sınırlar getiren bu kanuna karşı özellikle gazeteciler tepki gösteriyor. Değişikliğin yürürlüğe girmesinden bir gün önce çoğu medya kuruluşu siyasiler hakkında bugüne kadar yazılan/yayınlanan ve artık yazılması/yayınlanması yasak olan olayları sıralamış, inanılmaz listeler oluşturmuştu. Medya, mücadelesine halen kendi alanında devam ediyor ve "Ağızlık Kanunu", "Bundan Sonra Okuyamayacağınız Şeyler", "Cumhurbaşkanı Ağızlık Kanunu'nu İhlal Etti^[2]" gibi başlıklarla kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışıyor. Son olarak önde gelen medya kuruluşlarının temsilcileri, yeni teknokratlar hükümetinin başbakanı Fischer'e Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde mektup yazarak^[3] kanunun değiştirilmesini ya da kaldırılmasını istediler. İtirazların toplandığı üç ana nokta:

1. Düzenleme anayasa ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve bilgi aktarımı hakkına, özel hayatın gizliliği ve korunması ilkesinin kapsamının genişletilmesi üzerinden müdahale ediyor. Düzenlemede kimlik bilgilerinin ifşa edilmesi engellenen kişilerin nitelikleri göz ardı ediliyor (burada kastedilen kişiler kamuoyu denetimine tâbi, vergi mükelleflerinin gelirleriyle maaş alan kişiler ve kamu görevlileri ile siyasiler hakkında da yayın yasağının gelmesi).
2. Cezalar orantısız. Yasa ihlali, örneğin 3 yıla kadar hapis cezası öngörülen çocuk pornografisi yaymaktan daha tehlikeli görülüyor.
3. Kanun Temsilciler Meclisi'nde görüşülmeden, kamuoyu görüşü alınmadan ve parlamentonun ikinci kanadı Senato'nun karşı çıkmasına rağmen kabul edildi.

Yasa değişikliği kabul edildikten sonra senato üyeleri de mücadelelerine devam etti. Düzenlemenin iptali için 15 Mayıs 2009 tarihinde 34 senatörün imzası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvuruldu. Senatörlerden Jiří Dienstbier konuyu bir süre önce şöyle özetlemişti: "Bilgilerin kaçmasından gazetecileri sorumlu tutamazsınız."

AB üye ülkelerinde eşi benzeri bulunmayan bu düzenlemeye bir tepki de AB Parlamentosu üyesi Alexander Alvaro'dan geldi.

'Sansür Kanunu' değişecek mi?

AB'nin bu konuda telkin haricinde bir yetkisinin bulunmadığı cevap olarak Alvaro'ya iletirse de, son gelişmelerin "umut verici" olduğunu söyleyebiliriz. Anayasa Mahkemesi önündeki düzenlemenin durumunun verilecek karar ile netleşmesi beklenirken yeni hükümet de olumlu bir adım attı. Başbakan Fischer, yeni düzenlemenin meclis gündemine taşınacağı sözünü verdikten sonra medya temsilcileri ile görüşme kararı aldı.

^[1] Bkz. <http://www.ataum.ankara.edu.tr/nisan.pdf>

^[2] Romen uyruklu ailenin yaşadığı bir evin ateşe verilmesi (bkz. <http://www.ataum.ankara.edu.tr/4.php>) sonucu ciddi bir şekilde yaralanan 2 yaşındaki kız çocuğunun ismini medyaya Cumhurbaşkanı duyurmuştu.

^[3] Cumhurbaşkanı Václav Klaus kendisine şikayet mektubu yazan medya temsilcilerinin taleplerine sıcak bakmamıştı.

Fransa, Vatikan'ın diplomalarının denkliğini tanıdı

Nagehan ŞEN

Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, 2007 yılının sonunda Roma'da yaptığı bir konuşmada, Vatikan ve Fransa arasındaki mevcut "diploma tanımama" uygulamasının üzüntü verici olduğunu belirtmişti. 1.5 yıl sonra Sarkozy'nin hayali gerçekleşiyor.

19 Nisan 2009 tarihli bir kararnameyle birlikte, Fransa artık Vatikan'ın verdiği diplomaları tanıyacak. Başlangıçta sadece dini konulardaki diplomaların tanınması gündeme geldiyse de, kararname böyle bir sınırlama getirmediğinden, Vatikan'ın bütün alanlardaki diplomalarının Fransa tarafından tanınması söz konusu.

Beklenenin aksine, bu konuya tepkiler sadece laiklerden ve genel olarak soldan gelmedi. Zira Katolik enstitüler de bu konuya ziyadesiyle tepkili.

Laiklere göre, Fransız laikliğinin en önemli özelliği, milli eğitimin dini öğretilere uzak kalması, eğitimde dini dogmaların değil de bilimsel yaklaşımların temel alınması olduğu için, bu kararname tam anlamıyla bir skandal. Fransa'da laiklik, yaygın kanının aksine 1789 Fransız Devrimi'yle değil 1905 tarihli bir yasayla yürürlüğe girdi. Söz konusu yasa, okullarda dini simge ve dini öğretileri yasaklamıştı. Hatta 2004'te yapılan düzenlemeyle İslami başörtüsünün yanı sıra haç, kippa vb. her türlü dini simgenin ilköğretim ve lise dengi okullarda açıkça yasaklanmasının temelinde de bu yasa yer alıyordu.

İşte laiklerin tepkileri de tam da bu noktadan kaynaklanıyor; zira eğitimin laikleşmesiyle birlikte cumhuriyetin laikleşmesinin hızlandığı görüşündeler. Sosyalist Parti de bu kararnamenin Meclis'ten görüşülmeden geçmesinden rahatsızlıklarını dile getirdi ve bu konuda gereken hukuki yolun izleneceğini açıkladı.

Belki de en şaşırtıcı olan Katoliklerin bu konudaki tepkisi. Katolik üniversiteler, ülkede dini konularda eğitim veren tek kurum olduklarından, bu denklikle birlikte kendi tekellerinin sarsılması ihtimalinden endişeli. Bir diğer endişe kaynağı ise, bu güne kadar sadece ilahiyat alanındaki diplomalarda içerik kontrolü yapan ve öğretilerin dine uygun olup olmadığını denetleyen Vatikan'ın, bu denklige dayanarak kendi diplomalarının resmileşmesi yolunu zorlaması. Bu denklik kararı sonucunda Vatikan'ın içerik kontrolünün ötesine geçerek kurumlar üzerinde de etkisini arttırabileceği ihtimali, Katolik üniversiteleri ve enstitüleri ziyadesiyle rahatsız etmiş görünüyor.

Tartışmalar süredursun, kesin olan bir şey var: Sarkozy yine kimseye yaranamadı!

Hollanda'da İslam

Aydan DOĞAN

Son yıllarda kimi Avrupalıların İslam'ı "düşmanca" ve "Avrupa medeniyetiyle entegre olamayacak bir yaşam biçimi" olarak algılamaya başladığı malum. Bu anlayış biçimi, giderek, İslam'ı bir din olmaktan çıkarıp sosyolojik bir olgu haline dönüştürmekte. İslam'ın Avrupa'nın liberal değerleriyle hiçbir zaman uyuşamayacağı ve gerici bir inanış olduğu algısı, Avrupa kamuoyu tarafından da büyük ölçüde onaylanmışa benzemektedir. Özellikle Amerika'daki 11 Eylül saldırılarından ve Madrid ve Londra'da yapılan bombalı saldırılardan sonra, terörle özdeşleştirilen İslam bir güvenlik tehdidi şeklini aldı. Hatta İslam karşıtı bakış açısı uçlaşarak "İslam fobisi" (*Islamophobia*) kavramını doğurdu. Bu kavram, çok geniş ve farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte, genellikle Müslümanlara karşı düşmanca bir önyargı beslemek ve Müslümanlardan aşırı derecede korkmak anlamında kullanılıyor. Son yıllarda özellikle siyasi arenada ve medyada sıkça kullanılan bu kavramın yine son yıllarda yazılan pek çok akademik makaleye konu olduğu da biliniyor.

Anti-İslam bakış açısına göre, Müslümanlar inanışları nedeniyle hiçbir zaman Avrupa'ya entegre olamazlar; dolayısıyla göçmenlerle ilgili entegrasyon politikalarında zorlamalara gidilmelidir. Hatta Avrupa'ya Müslümanların göç etmesi yasaklanmalıdır. Sözü edilen İslam karşıtı görüşlere sahip siyasi partilerin oylarında, özellikle de fanatik terör örgütlerinin saldırılarından sonra, büyük artış görülüyor. Göçmen karşıtı akımın en çok sarıldığı argüman ise, Avrupa'daki göçmen nüfusun çoğunluğunun Müslüman olması. Müslüman göçmenler, ulusal birliğe ve ulusal kimliklere karşı bir tehdit olarak görülüyor. Ayrımcılık özellikle medya ve politikacıların söylemlerinde, giderek daha sık yer almakta... Bunun yanı sıra ibadet engelleri ve Müslümanlara saldırılar da bu ayrımcılığın göstergeleri. Terör tartışmaları bir yana, toplumlarında İslamî kimliğin tutunmasından rahatsız olan bu görüşün, laik perspektifi yeterince sindiremediğini söylemek abartılı olmaz...

Kültürel farklılıkları reddetme düşüncesi son dönemde neredeyse tüm toplumlarda yaygınlaşmakta... Çok kültürlü toplum oluşturma fikrine inancın giderek azalması, azınlıkların entegrasyonu ile ilgili düşünceleri de değiştirdi.

“Çok kültürlü toplum” algılayışı toplumdaki farklılıkların kurumsallaştırılması olarak görülmeye başlandı. Aşırı sağ partilerin ırkçı ve göçmen karşıtı tutumları da *Islamophobia* kavramının son yıllarda popülerleşmesiyle doğrudan Müslüman karşıtlığı halini aldı.

Öte yandan, Avrupa ülkelerindeki göçmenlik yasaları vasıfsız işgücüne olan ihtiyacın son yıllarda azalmasına bağlı olarak da sıkılaştırılıyor... Kısıtlayıcı düzenlemelerin özellikle de Müslüman göçmenler konusunda gündeme gelmesiye siyasi, kültürel ve ekonomik nedenlerin iç içe geçmiş olduğunu gösteriyor.

Hoşgörülü ve rahat yapısıyla bilinen Hollanda, yukarıda sözü edilen değişimlerin pek çoğu açısından belki de en “dikkat çekici/açıklayıcı/anlamlı” örneği teşkil ediyor. 1980’lerin ortasından itibaren “çok kültürlü toplum” Hollanda devletinin açık politikasıydı.^[1] Ancak bu politikanın toplum tarafından yeterince içselleştirilemediği ülkede son yıllarda görülen tartışmalardan ve gerginlikten kolaylıkla anlaşılıyor. Avrupa Komisyonu’nun 2008’de yaptığı açıklamaya göre, Hollanda’daki *Islamophobia*’da 2000 yılından beri büyük bir artış görüldü.^[2] Toplumda tansiyonun yükselmesinde 2004 yılında İslam’da kadının aşağılanması konulu bir film yapan ve her ortamda İslam’ı eleştiren Hollandalı yönetmen Theo van Gogh’un bir fanatik İslamcı tarafından öldürülmesi de büyük rol oynadı. Bu cinayet üzerine pek çok camiye ve Müslüman okuluna saldırı oldu. Tabii bu sırada İslam’ı eleştiren pek çok politikacının da öldürülme tehditleri aldığını belirtmek gerek.

Bu olayların Hollanda siyasetinde İslam karşıtı tutumun artmasına katkıda bulunduğu aşikâr. Örneğin, Hollanda Özgürlük Partisi (*Dutch Freedom Party*), bu dönem zarfında parlamentodaki koltuk sayısını artırdı. Parti’nin lideri Geert Wilders, daha önce sağ Liberal Parti mensubuyken, partinin Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğine ilişkin olumlu görüşlerine katılmaması nedeniyle, 2004 yılında partisinden ayrılarak yeni bir parti kurdu. Theo Van Gogh’a yakınlığıyla bilinen Wilders, Hollanda siyasetinde İslam karşıtı görüşleri ile tanındı. Hatta Hollandalı yönetmen öldürüldüğünde birkaç hafta Parlamento oturumlarına katılmayarak durumu protesto etti.^[3] Kur’an’ı Hitler’in Kavgam kitabına benzetti ve “bu faşist ideolojiye sahip kitap”ın yasaklanması gerektiğini dile getirdi. Hollanda’ya

Müslüman göçünün yasaklanması gerektiği görüşündeki Wilders, en son "Fitna" adlı kısa filmiyle de dikkatleri üzerine çekti. İslam'ı Batı değerlerine ters gören lider, açıklamalarındaki sert tutum nedeniyle pek çok siyasetçi tarafından da eleştiriliyor. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki Mun da filmin hakaret derecesinde İslam karşıtı olduğu yorumunu yaptı.^[4]

Wilders, sert söylemleri nedeniyle, "Müslümanlara karşı nefreti ve ayrımcılığı teşvik etmek"ten yargılanacak. Bu nedenle mahkemeye çıkacak olan Hollandalı politikacı ise, kendisine karşı alınan tavrın ifade özgürlüğüne çok büyük bir darbe olduğunu iddia ediyor.^[5] Ne var ki, ifade özgürlüğü kadar inanç özgürlüğü de demokratik hukuk devletlerinin en önemli özelliği ve üstelik AB'nin sahip çıkma iddiasında olduğu değerlerin de bir gereği.

Kısacası, Batı Avrupa'da "biz ve onlar" söylemi üzerine inşa edilen kutuplaşma gittikçe tırmanmakta. İnanç özgürlüğü, eşit muamele vb. demokratik normlarının zarar görmemesi için, toplumda oluşan bu kutuplaşmanın engellenmesi yönünde adımlar atılması gerektiği ise açık.

[1] Jocelyne, Cesari "Muslims In Western Europe After 9/11: Why the term Islamophobia is more a predicement than an explanation", 2006. (<http://www.libertysecurity.org/article1167.html>)

[2] http://www.dutchnews.nl/news/archives/2008/02/islamophobia_rises_in_holland.php

[3] <http://www.wsws.org/articles/2008/apr2008/wild-a03.shtml>

[4] <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article5563071.ece>

[5] http://www.dutchnews.nl/news/archives/2009/05/prosecution_of_wilders_to_go_a.php

Bask Ülkesinde Tarihi Değişim

Ceren DÖNMEZ

İspanya tarihinde ilk defa bir sosyalist, Patxi Lopéz, 7 Mayıs 2009'da Bask Parlamentosu'nda elde ettiği mutlak çoğunlukla "*lehendakari*" (hükümet başkanı) seçildi. Bu olay, Bask Ülkesi'ne Özerklik Statüsü'nün 1936'da verilmesinden tam 73 yıl sonra milliyetçi olmayan bir Bask hükümetinin kurulabilmesinin önünü açtı. Bask Milliyetçi Partisi PNV'nin (*Partido Nacionalista Vasco*) adayı eski *lehendakari* Juan Jose Ibarretxe'nin aldığı 35 oya karşılık 39 oy alan Lopez, rekor bir destekle göreve başlarken, Ibarretxe -daha önceden sözünü verdiği gibi- politikayı bıraktığını açıkladı.

Yemin töreninde de bir farklılık yaşandı ve Lopéz göreve Tanrı adına değil anayasa ve yasalar üzerine yemin ederek başladı. Adet olduğu üzere tarihi Gernika ağacının altında ve hem İspanyolca hem de Baskça edilen yeminden sonra Lopéz bir konuşma yaptı. Konuşmasında birlik ve beraberlik mesajları veren Lopéz, uzun bir siyasi diskur yerine şiir okumayı tercih ederek Nobel ödüllü Polonyalı Wislawa Szymborska ile Bask Kirmen Uribe'den iki bölüm okudu.

Ramon Rubial'den Patxi Lopéz'e

Geçmişten günümüze şöyle bir göz atılırsa, Bask ülkesinin özellikle demokrasiye geçildiği 1975'ten bu yana geçen 30 küsur yıl boyunca neredeyse aralıksız bir biçimde milliyetçi iktidarlar tarafından yönetildiği söylenebilir. Belki bir istisna olarak 1978-1979 yılları arası hükümeti yöneten sosyalist Ramon Rubial sayılabilir -ki kendisi de bugün Lopez'e yöneltilen ağır eleştirilere konu olan iki özelliği taşıyordu: Baskça bilmemek ve üniversite eğitime sahip olmamak. Buna rağmen Rubial, göreve ilk geldiği gün milliyetçilerin "*Españolistak kanpora*" (İspanyolcular dışarı) sloganına karşın seçilişini, Baskça "*Gora Euskadi askatuta*" (Yaşasın özgür Bask Ülkesi) diyerek kutlamıştı. Ve eklemişti: "Her kim İspanyolculuk-milliyetçilik kavgasını yeniden canlandırmaya kalkarsa, bilsin ki o tren kaçırmıştır."

İşte bugün Lopéz de çizgisinin aynı doğrultuda olacağını sinyallerini verdi. Lopéz, tabiri caizse iki büyük konuda tarihe "meydan okudu": ETA'nın ve krizin sonunu getirmek!

1959'da Bask Ülkesi'nin önemli şehirlerinden Vizcaya-Portugalete'de doğan Lopéz, özellikle laik yeminiyle, önceki liderlerden farkını ortaya koydu. Daha göreve başlamadan tehditler almaya başladığını söyleyen Lopéz, PNV'den de

destek beklediğini belirterek, "zafere ulaşmak için tek bir fire bile vermeden teröre desteğin lanetlenmesi ve destek verenlerin sosyal olarak dışlanması gerektiğini" ifade etti.

Tarihte ilk defa, silahlı mücadeleyi kınamayan partilerin ise bu seçimlerde parlamentoda sandalye alamayışı, ülkede gerçek bir değişiklik arzusunun varlığını somut bir biçimde gösteren önemli bir gelişme oldu.

Yüz yüze ETA

Bu sırada İspanyol *Gara* gazetesine röportaj veren iki ETA üyesi, yaz mevsiminden önce etkili bir politik-silahlı stratejiyi yürürlüğe koyacaklarını açıkladı. ETA'nın silahlarının ancak bağımsızlık dâhil tüm sosyal projelerin gerçekleştiği anda susacağını söyleyen iki üye, son seçimleri de "iktidarın faşist İspanyol birliklerinin eline geçmesi" şeklinde değerlendirdi. Bask Ülkesi'nde gerçekleşen röportajda, ikili, aynı zamanda Fransa ve İspanya arasındaki işbirliğiyle yürütülen terör karşıtı mücadeleyi de eleştirdi. Onlara göre İspanyol devleti, "ayıyı uyutarak postunu yüzmeye uğraşiyor" ama bunun bir de "sabahu var".

Bu arada devam eden yargı süreci ise ETA'nın arzularının tam tersi yönde sonuçlandı. Yüksek Mahkeme, İspanyol bayrağının Bask Ülkesi'nin Başkenti *Vitoria-Gasteiz*'daki parlamento binasının önünde "aralıksız bir biçimde" dalgalanması ve bina içinde de "uygun bir yer" işgal etmesi gerektiği kararını verdi. Yüksek Mahkeme, ayrıca, Bask Parlamentosu'nun öne sürdüğü gibi son 20 yıldır kararın tam tersinin uygulanıyor olmasının karşı tez olarak öne sürülemeyeceğini belirtti.

Öte yandan İspanyol kamuoyundan yükselen yoğun tepkiye rağmen milliyetçi Juan Jose Ibarretxe'nin parlamentodan geçirmeyi başardığı egemenlikçi referandum planı ise, Anayasa Mahkemesi tarafından askıya alındı.

Tüm bunların sosyalist Zapatero hükümetinin birer zaferi mi yoksa Bask tarihinin özgün gelişmeleri mi olduğu tartışılır. Tartışmasız olan şu ki, ETA'nın söylemleri gün geçtikçe "tarih dışı" kalıyor. İspanyol sağının argümanlarını oluştururken en çok beslendiği kaynak olan ETA terörü, görünüşe bakılırsa artık sadece bu amaca hizmet etmekle kalacak ve halk arasındaki temsil gücü de gün geçtikçe daha tartışmalı bir hale gelecek.

Şark Ekspresi AB'den Yola Çıktı

Eylül Başak Tuncel

Avrupa Birliği, "Akdeniz Birliği" projesinin ardından, gözünü Doğu'ya da çevirerek yeni komşular aramaya başladı ve buldu da: Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Ukrayna, Belarus ve Moldova. Bu altı eski Sovyet cumhuriyetinin Rusya'nın yakın ilgi alanı içerisinde olduğunu söylemeye gerek yok; ancak AB'nin başlattığı girişimin Rusya'yı oldukça rahatsız ettiğini biz yine de belirtelim.

AB ülkeleri temsilcileri ve Doğulu liderler, AB Dönem Başkanı'nın ev sahipliğinde Prag'da buluştu. "AB-Doğu Ortaklığı Zirvesi" adıyla anılan girişimde amaç, bölgede istikrarın sağlanması ve söz konusu ülkelerle daha yakın siyasi ve ekonomik ilişkilerin kurulması. Bu hedefin satır aralarını okuduğumuzda, bölgede Rusya'nın nüfuzunu azaltma ve güçlenmesini engelleme isteği ile özellikle enerji konusunda işbirliği yapma gibi amaçları da görebiliriz.

AB, güneyden sonra Doğu komşularıyla yakınlaşma çabasına girer ve siyasi ve ekonomik çıkarları gereği yeni bölgesel politikalar belirlerken, açılımın Rusya'yı rahatsız edeceği öngörölmüş olacak ki, Çek Cumhuriyeti Başbakanı Mirek Topolánek "AB-Doğu Ortaklığı Projesinin yeni bir kamplaşmaya ya da bloklaşmaya neden olmaması gerektiği" konusunda uyarıda bulunma ihtiyacı hissetti. Öte yandan, girişimin bir amacının da bu ülkeleri siyasi-ekonomik tehditlere karşı korumak olduğu hatırlanırsa (AB'ye göre tehdit Rusya'dan gelmekte), Rusya ve AB arasında bir gerilimin yaşanmayacağı garanti edilemez.

Bu altı ülkeye üyelik verilmeyeceği ancak ekonomik yardım, serbest ticaret bölgesi oluşturma gibi imkânların tanınacağı belirtilen projede, enerji, demokrasi, ticaret gibi alanlarda işbirliği öngörülmekte. Her üç konuda da Rusya ile ihtilafa düşüleceği ise aşikâr. Bunun dışında, AB ile kademeli ekonomik entegrasyon, vize kolaylığı, işçi dolaşımının kolaylaştırılması, enerji güvenliği, doğál felaketslere hazırlık gibi açılımlar da girişimin hedefleri arasında yer almakta.

İlgili ülkelerin devlet ya da hükümet başkanlarının katıldığı zirvenin sonunda yayınlanan bildiriye, "AB-Doğu Ortaklığı Girişimi"nin AB'nin diğer bölgesel politikalarıyla (Transatlantik, ABD, Akdeniz) aynı değerde olduğu vurgulandı.

Ermenistan ve Azerbaycan liderlerinin de katıldığı zirvede, iki ülke arasında sorun yaratan Yukarı Karabağ meselesi ise ele alınmadı.

Genelde olduğu gibi bu kez de AB üyeleri arasında çeşitli konularda görüş ayrılığı yaşandı. Fransa Dışişleri Bakanı Bernard Kouchner, Rusya ve Türkiye'nin projeden dışlanmadığını ve görüşmelere davet edilebileceklerini açıklarken, İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt bu iki ülkenin serbest ticaret ya da vizesiz dolaşım alanlarına dâhil edilmemesi gerektiğini belirtti. İspanya'nın AB Sekreteri Diego Lopez-Garrido ise İspanya'nın vize konusunda sıkı tavrını sürdüreceğini ve bu proje kapsamında da olsa taviz vermeyeceklerini açıkladı.

Doğu Ortaklığı girişimiyle AB, öncelikle sınırlarını güvence altına almak ve istikrarsızlık yaratan unsurları yok etmek istemekte. Rusya'nın bu bölgede etkili olduğunun bilinciyle hareket eden AB, Komünist Parti'nin iktidarda olduğu Moldova'yı Rusya etkisinden uzaklaştırmak, Rusya ile çatışma halinde olan Saakaşvili yönetimindeki Gürcistan'ı da yanına çekmek istiyor olabilir. Benzer şekilde, sorunlu iki ülke olan Ermenistan ve Azerbaycan'ı ve Rusya'yla tarihsel ve kültürel bağları olan Ukrayna ve Belarus'u da yanına tutarak ilişkilerini derinleştirmek, konumunu güçlendirmek ve olası tehditleri en aza indirmeyi hedefliyor olabilir. Yapılacak mali yardımlar karşılığında pek çok ekonomik imtiyaza sahip olunacağını tahmin etmek ise zor değil. Sonuçta, Avrupa'da yeni bölünmeler yaratılmak istenmese de, AB'nin etki alanının genişleyeceği ve Rusya'nın kendisini tehdit altında hissedeceği açık.

7 Mayıs'ta resmileşen bu girişim sonrası merak ettiğim iki nokta var: Rusya'nın tepkisi ve AB'nin Türkiye'yi atlayarak ne kadar daha doğuya (Orta Asya, Hindistan, Japonya?) gidebileceği...

Avrupa Genişlemesi: Türkiye'nin uzun yolu

Erdem GÜNES

2009 yılı hem Avrupa bütünleşmesi için hem de Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri için önemli bir yıldönümü. Avrupa'yı ikiye bölen Demir Perde yıkılalı yirmi, Doğu Avrupa lkeleri birliğe ye olalı beş, Türkiye Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) yelik başvurusu yapalı tam elli yıl oldu!

Bu ilginç yldnmlerinin tesadüfi olarak çakışmasının ortaya çıkardığı tablo ne yazık ki Türkiye açısından hiç de i açıcı değil. Arkasında iki yüzyılı aşkın Batılılaşma abaları bulunan Türkiye'nin elli yıllık AB yolculuğu, tatmin edici olmadığı gibi çoğu zaman heves kırıcı karşılıklar aldı. Ancak Batı tipinde bir parlamenter demokrasi deneyiminin çok kısıtlı olduğu, serbest piyasa ekonomisine 1990 yılında geçmiş olan Doğu Avrupa lkelerinin ve sonrasında i sorunları çözülmemiş bir ada olan Kıbrıs'ın Türkiye'den önce birliğe ye kabul edilmesi, yalnızca Türkiye'yi suçlayarak açıklanabilecek bir genişleme tablosu değil. Bu nedenle, Avrupa genişlemesinin adilane bir seyir izlediğini söylemek hiç de kolay olmayacaktır. Peki, Avrupa genişlemesi sürecinde neden Türkiye hep kapının diğer tarafında bırakıldı? Demir Perde'nin öteki yanına hiç geçmemiş olduğu için mi yoksa ta en başından bu yana hiç 'Avrupalı' olmadığı için mi? Bu sorulara yanıt aramadan önce Türkiye-Avrupa Birliği ilişkelerinin SSCB'nin yıkılmasından bu yana geçen son yirmi yılını kısaca hatırlayalım...

Aslında her şey 1990 yılında Dublin Zirvesi'nde başladı. Doğu Almanya'nın o zamanki ismiyle Avrupa Topluluğu'na entegrasyonu ve ardından başlayan genişleme dalgasının etkisiyle Türkiye ile olan 'sıkı' ilişkiler gevşedi. 1993 yılındaki Kopenhag Zirvesi bunun belgelenmesiydi. nl Kopenhag Kriterleri'nin ortaya çıktığı bu zirvede Türkiye ile olan ilişkelerin Gümrük Birliği kurulması seviyesinde tutulacağına dikkat çekiliyor, Doğu Avrupa lkelerinin tam üyelik hedefinin ise altı çiziliyordu. AB bir yandan derinleşme hamleleri yaparken öte yandan Türkiye kendi iç ve dış sorunları ile boğuşuyordu. Makro ekonomideki istikrarsızlık, Kürt sorunu, Yunanistan ile yaşanan Ege Denizi sorunları vb. Türkiye'nin AB vizyonunda önemli engeller ortaya ıkariyordu. Gelgelelim 1995 yılında Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği Anlaşması imzalandı. Yine de bu imza 1997 yılındaki Luxembourg Zirvesi'nde Türkiye'ye adaylık statüsü

verilmesine yetmeyecekti... 1997 yılında Belçika başbakanı Martens "kurulmaya çalışılan Avrupa uygarlığı projesinde Türkiye'nin yerinin olmadığı"ni açıkça söylediğinde Türkiye'nin Avrupa aidiyeti ilk kez sorgulanmaya başlanmıştı. Türk kimliğinin Avrupa'da yerinin olup olmadığı tartışmalarını hayal kırıklığı içinde izleyen Türkiye, AB ile ilişkilerini donduracak kadar ciddi bir kızgınlık içindeydi... Neyse ki Avrupa'nın akil siyasetçileri bu radikal söylemlere çok kulak asmadı ve 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye adaylık statüsü verildi. 3 Ekim 2005 tarihinde ise Türkiye ile AB arasında tam üyelik müzakereleri nihayet başladı. Bugün geldiğimiz noktada Türkiye AB ilişkileri ağır da olsa ilerlemekte. Türkiye, "Kıbrıs Cumhuriyeti"ni tanımamakta direniyor ancak AB kendi üyesini tanımayan bir aday ülkeyi içine alamayacağını defaten açıkladı ve Kıbrıs sorununun çözümü için de 2009 yılını son tarih olarak belirledi.

Genişlemeden Sorumlu Avrupa Komisyonu Üyesi Olli Rehn, 2008 yılı Aralık ayında 2009 yılının Türkiye-AB ilişkilerinde kritik bir yıl olacağını söylemişti. "İşimiz baskı yapmak değil. Durumu kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Kıbrıs'ın barış ve birlik içinde normal bir AB üyesi olması için adanın yeniden birleşmesi şart" diyen Rehn'in gösterdiği çözüm yoluna karşı Türkiye'nin politikası ortada: İki devletli çözümle KKTC'nin tanınması ya da çözümsüzlüğün devamı. Türkiye Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yönelik ekonomik tecridin kaldırılmaması halinde Kıbrıslı Rumlara havaalanı ve limanlarını açmayacağını söylüyor. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği önündeki en büyük engel Kıbrıs olmakla birlikte tek engel bu değil. Türkiye'nin insan hakları sicili, Ermeni soykırımı iddiaları ve devam etmekte olan laiklik temelli siyasi krizler Türkiye-AB ilişkilerinin diğer engelleri...

Aslında, 1990'lı yıllar boyunca gerilimli geçen Türkiye-AB ilişkileri, 2000'li yıllarda görece bir iyimserlik havasına bürünmüştü. Ancak bu iyimserlik havası aslında bir rehabetin de göstergesi... Gerek Lizbon Anlaşması ile ortaya çıkması öngörülen AB Anayasası'nın rafa kaldırılması gibi AB'nin yapısal krizleri gerekse Türkiye'nin ardı sıra yaşadığı siyasal krizler ilişkilerin gelişmesi önünde engel teşkil ediyor. Müzakere başlıklarından sekizi, Kıbrıs ve limanlar sorunu yüzünden, beşi ise Fransa'nın muhalefeti nedeniyle açılmadı. Bu noktada Nicolas Sarkozy'nin aleyhtarlığının payı büyük... Sarkozy, 1960'larda İngiltere'nin üyeliğini 3 kez veto eden De Gaulle'ün rolünü üstlenmiş durumda. De Gaulle, İngiltere'nin ABD ile olan "sıkı ilişkilerini" gerekçe göstererek İngiltere için imtiyazlı ortaklık istemişti. Tıpkı Türkiye'nin AB'ye ABD'nin Truva atı olarak gireceği yönündeki iddialarda olduğu gibi. Bugün Sarkozy önderliğindeki "imtiyazlı ortaklık cephesi", devletler

hukukunun temeli olan *bona fide* (iyi niyet) ilkesinden uzak bir politikayı takip ediyor ve Türkiye için "B planı"nı savunuyor...

Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini yerine getirmesi halinde bile üye olarak AB'ye girmesinin önünde duran bir diğer engel ise gayri resmi Kopenhag kriteri olarak da bilinen "hazmedebilme kapasitesi". Derinleşme sancısı çeken bir AB'nin Türkiye gibi nüfusu ve sorunları büyük bir ülkeyi hazmetmesi elbette kolay olmayacaktır. Ancak AB'ye üye olursa bile kişilerin serbest dolaşım hakkından Türkiye'nin "belki faydalanamayacağını" söyleyen AB yetkililerinin bu tür daimi derogasyonlar ile Türkiye'ye çifte standart uyguladığı da ortada.

Türkiye'nin 3 Ekim 2005 tarihli Müzakere Çerçeve Belgesi'nde öngörüldüğü gibi 2014 yılından önce Birliğe üye olamayacağı açık, ancak daha önce uygulanmamış biçimde bir "ucu açık müzakere" sürecinin uygulanıyor olması dikkat çekici. Bu yaklaşım, AB genişleme sürecinde daha önce hiç uygulanmamış bir politika olduğu için, Türkiye-AB ilişkilerinin kendine has bir seyirde izlemesine neden oluyor.

"Doğu"yla Prenses Avrupa'nın aşkı mutlu sonla biter mi bilinemez ancak Avrupa Birliği'nin geleceğinin ne kadar aydınlık olacağını gösterecek olan şey kesin: Vaat edilen alternatif uygarlığın gereklerinin ne kadar yerine getirildiği...

Avrupalı Sendikalar Krize Karşı 'Önce İnsan' Dedi

Esra AKGEMCİ

Küresel krizin etkisini gün geçtikçe daha derinden hisseden Avrupa ekonomilerinde rekor daralmalar, sürekli artan kamu borçları ve işsizlik oranları, krizden en çok etkilenen kesimi, işçileri harekete geçirdi. "*Çalışma Güvenliği, İşçi Hakları ve Toplu Sözleşme Özerkliği İçin Yeni Bir Toplumsal Sözleşme*" sloganı altında bir araya gelen 150 binden fazla emekçi, Avrupa başkentlerinde sokaklara döküldü.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), krize karşı mücadele için Mart ayında "*Birlikte krize karşı, Sosyal bir Avrupa için!*" başlıklı bir kampanya başlattı. Kampanya çerçevesinde Mayıs ayında üç gün sürecek eylemler dizisi planlandı. 14-15-16 Mayıs 2009'da ETUC, Avrupa'nın dört başkentinde (Berlin, Brüksel, Madrid ve Prag) dört ayrı gösteri düzenledi. Sendikalar, siyasetçilere "*Krizle mücadele edin. Önceliği insana verin!*" çağrısında bulundular.

Madrid'de düzenlenen mitinge 150 bin, Brüksel'deki mitinge 100 bin, Prag'daki mitinge 20 bin ve Berlin'deki mitinge de 100 bin kişi katıldı. Eylemde "*Ortak haklar için birlikte mücadeleye*", "*Kapitalizm kriz üretiyor, başka bir dünya mümkün*", "*Kriz kapitalizmdir, kapitalistler ödesin*", "*Yaşasın uluslararası dayanışma*" sloganları atıldı

16 Mayıs: Uluslararası Eylem ve Dayanışma Günü

Avrupalı yöneticilerin krize karşı "esneklik" baskısına karşı "önce insan" ve "iş güvencesi" diyen ETUC, krizden en çok etkilenenlerin "esnek" çalışma koşullarında, geçici sözleşmeyle çalıştırılan işçiler olduğunu vurguladı. Avrupa'nın 36 ülkesinde 60 milyon üyesi bulunan ETUC, 16 Mayıs'ı da "Uluslararası Eylem ve Dayanışma" günü ilan etti.

ETUC'un eylem çağrısı şöyle: "İşçiler ve yurttaşların kendilerinin yaratmadıkları bir krizin yükünü taşımak zorunda olmaları kabul edilemez bir durum. İşsizlik artıyor, güvencesiz iş ve yoksulluk yaygınlaşıyor, alım gücü düşüyor ve kamu borcu her geçen gün daha da artıyor. Kriz başta özgürlükler olmak üzere temel

hakların hepsini çok derinden tehdit ediyor. İnsanlar banka kurtarmalar yüzünden sefaletle yüzleşmek istemiyorlar.”

ETUC’un yeni bir sosyal düzen için hayata geçirilmesini istediği talepler ise şunlar:

* *Yoksulluk, işsizlik ve dışlanmayla aktif mücadele eden ve kamusal var olma güvencesini garanti eden bir sosyal Avrupa için genişletilmiş bir iyileşme programı.*

* *Daha yüksek ücret ve emekli aylıkları, güçlü sosyal devlet ve yüksek satın alma gücü.*

* *Zenginliği adilce dağıtmak ve kumarhane kapitalizmine son vermek için malî piyasaların daha katı düzenleme altına alınması.*

* *Sadece fiyat istikrarından değil, ekonomik büyüme ve tam istihdamdan da sorumlu bir Avrupa Merkez Bankası.*

Kamu borçları AB’ye tehdit düzeyinde

Toplumsal huzursuzlukların giderek arttığı Avrupa’da kriz, AB ekonomisinin bütünlüğünü oluşturan mali çerçeveyi tehdit edecek boyutlara geldi. Krizin toplumsal faturası ülkeden ülkeye farklılık gösterirken, sendikaların AB dayanışması için verdiği mücadele bu açıdan daha da anlamlı.

AB Komisyonu 27 üyenin 2009’da yüzde 6, 2010’da yüzde 7.3 bütçe açığı vereceğini öngörüyor. *Le Monde’e* göre Fransa’nın kamu borcu 2010 sonunda yüzde 80’i bulacak. Kamu borç stoklarının milli gelire oranının da Yunanistan, İtalya gibi üyeler için daha ciddi ölçüde artmaya devam ediyor. Maastricht kriterlerinden mali disiplinle ilgili olan kurallar, zayıf ekonomiler için gevşetilmeye başlandı ancak daha güçlü ekonomilerde de böyle bir mali gevşeme olursa bu, Euro’nun değerini ve faiz oranları olumsuz etkileyecek. Euro bölgesinin parçası olmayan Macaristan ve Letonya gibi ülkelerin durumu ise daha vahim. Bu durumda, Maastricht kriterlerine geri dönüşün bedeli Avrupa ekonomileri için ağır olacak ve Avrupa bir yol ayırımına gelecek gibi görünüyor.